

Вязмікін С.А., здобувач Національної
академії внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА
ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ЯК ФОРМА
В ТЕОРІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оперативно-розшукову профілактику злочинів у сфері економіки, слід відзначити, що саме цей напрям забезпечує один із головних принципів оперативно-розшукової діяльності, а саме наступальності (оперативності) та спрямованості на упередження. Отже, вирішення завдання оперативно-розшукової профілактики злочинів у сфері економіки слід визначити пріоритетним щодо інших завдань ОРД, оскільки у разі його реалізації зникає необхідність у застосуванні двох інших - припинення та розкриття.

У класичному варіанті оперативно-розшукова профілактика передбачає комплекс оперативно-тактичних дій, спрямованих на

недопущення злочину, припинення кримінальної діяльності на стадії підготовки або навіть на стадії злочинного задуму.

Такий підхід до оперативно-розшукової профілактики злочинів означає осмислення її, з одного боку, як такої, що розвивається і стає самостійною підсистемою цілісного процесу попередження злочинів, а з другого - характеризується спеціальною спрямованістю, спеціальними суб'єктами, що використовують здебільшого негласні заходи, засоби та методи профілактичного впливу.

Проте донині не вдається по-новому сформулювати науково обґрунтовані положення, максимально наближені до практики діяльності оперативних підрозділів із профілактики злочинів. Водночас відомо, що «життя і злочинність постійно міняються, і догми, сформульовані в один період, при менш повному знанні про закономірності злочинності бувають небезпечними в нових умовах».

Проведене дослідження дозволило встановити, що оперативно-розшукова профілактика в науковій думці означає осмислення її, з одного боку, як такої, що розвивається і стає самостійною підсистемою цілісного процесу профілактики злочинів, а з іншого - характеризується спеціальною спрямованістю, спеціальними суб'єктами, які використовують здебільшого негласні заходи, засоби та методи профілактичного впливу.

Визначено, що ґрунтуючись на більшості монографічних робіт, присвячених поняттям теорії та практики профілактики злочинів, можна дійти висновку, що в сучасній юридичній літературі та в практичній діяльності поряд з терміном «профілактика» вживають поняття «попередження», «запобігання», «припинення», «відвернення» злочинів. Оскільки вказані терміни використовуються не тільки в кримінологічному, криміналістичному, оперативно-розшуковому аспекті, а й в інших науках і мають різне значення, хоча зміст їх однаковий, оскільки вони відображають думки про необхідність застосування таких заходів, які б попередили, а потім і цілком виключили бажання в окремих осіб вчиняти протиправні діяння.

Крім того, проведене дослідження дозволило встановити, що оперативно-розшукова профілактика за своїм змістом є більш вузьким поняттям, ніж терміни «попередження», «запобігання», «припинення», «відвернення» оскільки

здійснюється спеціальними суб'єктами (оперативними працівниками), передбачає поєднання комплексу гласних та негласних оперативно-розшукових заходів, які спрямовані на виявлення й аналіз причин (оскільки виникнення і функціонування причин пов'язано з негативними явищами, що відбуваються в державі, і вони зачіпають не стільки окремих осіб, скільки суспільство загалом, й усунути їх не в змозі не лише оперативні підрозділи, а й держава загалом) й усунення умов, що сприяють вчиненню злочинів на різних етапах їх розвитку, а також запобігають їх виникненню й поширенню.

Визначено також, що між оперативно-розшуковою профілактикою та іншими видами профілактики існує низка певних відмінностей, зокрема у правовій основі, суб'єктах та тактиці їх застосування.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що оперативно-розшукова профілактика злочинів у сфері економіки - це сукупність правових норм, які здійснюються оперативними працівниками в поєднанні комплексу гласних та негласних оперативно-розшукових заходів, що охоплюють цілісну систему контролю за оперативною ситуацією з метою виявлення й аналізу, усунення або нейтралізації причин та запобігання виникненню умов, які сприяють їх вчиненню, а також виявлення осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, здійснення на них превентивного впливу метою недопущення ними реалізації намірів з підготовки й вчинення, а також припинення таких, що розпочалися й тривають.